

Ikke rom i herberget? - refleksjoner omkring karis- matisk og pentekostal teologi i møte med akademia

TERJE HEGERTUN

Aller først: til lykke med dagen og med festskriftet - Tormod! For meg er du et forbilde på en person som integrerer faglighet med et personlig trosengasjement, og du gjør det på en troverdig måte. Du er også et forbilde i økumenisk samhandling. Dette leder meg over til det jeg skal reflektere over i noen minutter: pinsekarismatisk teologi i det akademiske rom – er det plass for dette barnet i herberget – er det ønskelig – og er det mulig?

Med pinsekarismatikk mener jeg en spiritualitetsform der ulike erfaringer av Åndens gaver og frukter er legitime elementer i den fagteologiske refleksjonen – ved siden av andre klassiske dogmer, og som historisk refererer seg både til den moderne pinsebevegelse og til teologiske anliggender innenfor ulike karismatiske strømninger i de klassiske kirkene, spesielt i nyere historie. Den framstår altså i ulike konfesjonelle tapninger – men jeg har her den pentekostale variant spesielt i blikkfeltet.

Om jeg holder meg til herberge-analogien – vi skal jo ikke strekke det bildet for langt da! – så er det nok noen som mener at denne teologien ikke bare i historisk forstand, men også inn-

holdsmessig, befinner seg på barnestadiet – og ligger i en krybbe. Det som i alle fall er klart er at barnet – om det ikke akkurat ble forsøkt tatt livet av – så ble det i stor grad møtt med skepsis og en ikke liten porsjon arroganse da det etter hvert banket på de akademikere dører. Her kunne jeg fortalt mange historier...

Men dessuten – og her halter herbergebildet, så vi forlater det – også innenfor de pentekostale miljøene var skepsisen så stor imot formelle teologiske studier at man kunne høre for eks. følgende ironiske morsomhet: «Aldri har noen dukket så dypt og vært under så lenge og kommet opp igjen så tørre som ferdigutdannede teologistuder...»

Eller som professor LeRon Shults ved UiA sier med et skjevt blikk på sin pentekostale bakgrunn fra Texas. Hans pastor pleide nemlig å si: «Don't give me exegesis - just give me Jesus. Amen...»

For vel 12 år siden skrev daværende førstemanuensis Tormod Engelsviken en kronikk i Korsets Seier om «pinsebevegelsen og teologien». Han mente at en god fødselsdagsgave ved 90-årsjubileet burde være at pinsebevegelsen spanderte på seg selv – og jeg siterer:

«et senter for utdanning og forskning som kunne utdanne en ny generasjon av misjonærer, pastorer og ledere»
(Korsets Seier 5/7 1996: 5).

Og han beroliget nok noen engstelige hjerter ved å si at det var mulig å *«kombinere vitenskapelig utdannelse med bibeltro og karismatisk kristendom»*. At Menighetsfakultetet skulle være en viktig medspiller her, var nok utenfor hans horisont. Men artikkelen fikk støtte på lederplass i samme nummer av Korsets Seier. Det som nok verken Engelsviken eller lederskribenten var klar over, var at pinsepioneren Thomas Ball Barratt – under den store professorstriden for vel 100 år siden – uttrykte et ønske om at det kommende fakultetet måtte komme til å samarbeide med alle andre kirker også; pinsevennene medregnet. Så her gikk du i både historiske og profetiske spor, Engelsviken, og Barratt ble bønnehørt!

Pinsekarismatisk teologi og kirkeliv har vært gjenstand for bare beskjeden forskningsinteresse. Bloch-Hoells avhandling fra 1956 er et standardverk, men mye av tallmaterialet i boken er foreldet

og det er formuleringer som i dag framtrer temmelig stigmatiserende. Og han som regnes som den fremste kjenneren av pinsekristendom i verden de siste 30 årene på grunn av sitt store forskningsarbeid, Walter Hollenweger, kritiserte i sin avskjedsforelesning det fagteologiske forskningsmiljøet i Europa for deres manglende interesse for karismatisk og pentekostal kristendomsform, og begrunnelsen var enkel nok:

den formidable veksten rundt om i verden de siste 100 årene er enestående i hele kirkens historie. Derfor kan ikke de teologiske fagmiljøene ignorere denne virkelighet som om den knapt eksisterte.

Baptisten Lee Wanak skriver i *Journal of Asian Mission* at «Pentecostalism, as the leading mainstream faith, will increasingly take on the mantle of Evangelical leadership in influencing our world for Christ, and with its emphasis on essential spirituality may well serve as the main key unifying factor in Christendom in the 21 century».

Enkel matematikk på grunnlag av hvilke kirker som går tilbake og hvilke som har vind i seilene, tilsier at karismatisk kristendomsform – i kraft av sitt omfang – vil øve gradvis sterkere innflytelse på globalt plan; også innenfor akademia. Kirker og teologiske institusjoner lever ikke på hver sine planeter. Og dessuten: den pinsekarismatiske veksten kan se ut til å finne sted – til tross for manglende fagteologiske og akademiske tradisjoner. Eller gjør den egentlig det?

Mange er ikke klar over at det er de karismatisk pregede kirkesamfunn rundt om i verden som best er i stand til å kombinere et vitalt gudstjenesteliv og et offensivt misjonsengasjement med faglige studier og med formell pastorutdanning – som er de sunneste og mest dynamiske kirkemiljøene.

Bildet er likevel mer spenningsfylt og kontroversielt enn som så. Mange spørsmål presser seg på: i hvilken grad kan karismatikk egentlig sies å kunne bli gjenstand for faglig forskning? Kan erfaringer av Ånden i det hele tatt bli «educated»? Hvordan skjeller vi mellom det akademiske rommet og det gudstjenstlige – hvordan unngår vi å blande kortene?

Er det noe med den akademiske selvforståelse og det viten-

skapelige rasjonalitetsregimet som gjør akademia tilbakeholden med å si så mye om troens erfaringside?

Er det sant at karismatikk forutsetter et nærmest foreldet virkelighetsbilde som gjerne befinner seg på den gale siden av opplysningstiden, sett med vestlige øyne?

Og hvis det er slik at teologisk utdanning ikke fremmer – men snarere hemmer for ikke å si: temmer – karismatisk spiritualitet, hva er i tilfelle årsaken til det? Tåler ikke karismatikken å bli gjenstand for faglig tilnærming – eller er det noe med den såkalte «fagligheten» som utelukker dette perspektivet fra akademiske refleksjon?

Eller motsatt: Representerer pinsekristendom kanskje noen alternative tilnærminger som utfordrer vestlige modernitetskategorier og som vil være et konstruktivt bidrag når de framtidige teologiske metodespørsmålene drøftes? Har karismatisk teologi ressurser å tilby som tolker postmoderniteten bedre enn andre teologiske tradisjoner? Jeg rekker ikke å svare på alt dette på noen få minutter, men jeg vil gjøre meg noen få refleksjoner:

For det første: Pinsekarismatisk tro og teologi – i det minste den pentekostale varianten – er selv barn av moderniteten selv om den i noen grad også må forstås som en reaksjon mot liberalisme og modernisme. Religionsfilosofen Harvey Cox mener at karismatikerne med sin tungetale symboliserte «et rop fra menneskets eget dyp» som var en reaksjon mot opplysningstidens rasjonalistiske jerngrep – som i betydelig grad også preget fagteologien. Samtidig hadde pinsekristne et instrumentalistisk forhold til moderniteten ved at de gjerne gjorde seg bruk av de virkemidler det moderne samfunn og vitenskapen stilte til rådighet. Derfor, mener den pentekostale teologen og regionsfilosofen, Amos Yong, at det er selvmotstigende at pinsekristne skulle stille seg i et konfrontasjonsforhold til vitenskapelig virksomhet. Det vil isolere den, den vil miste sine beste studenter og den vil ikke få innflytelse på arenaer der de tunge idehistoriske debatter utkjempes.

Den postmoderne kultursituasjon gir dessuten fagteologien i sin alminnelighet – og kanskje erfaringssteologien i særdeleshet – nye og spennende hermeneutiske tilnærmingmuligheter. Et tydelig krav som må stilles til den teologiske refleksjonen er at den ikke stiller seg på utsiden av menneskers åndelige erfaringer, men

er i stand til å vise en grunnleggende respekt for det posisjonsmangfold og de alternative tolkningserfaringer som den kristne kirke i hele sin bredde i dag uttrykker, inkludert pinsekristendommen.

Det gjelder ikke minst hvordan troen angår så vel helheten som de mer relasjonelle dimensjonene i den menneskelige tilværelsen og i trosutøvelsen. Både når det gjelder innhold og uttrykksformer utfordres academia til å forholde seg til den nye globale kirkelige virkelighet, både konstruktivt, dialogisk og ikke minst kritisk.

For det andre: Den radikale demografiske endringen av styrkeforholdet i den verdensvide kirken har skapt en spenning mellom den tredje verdens teologi - som i betydelig grad er pinsekarismatisk preget og som regner med overnaturlige inngrep - som taler i tunger, profeterer og driver ut onde ånder - og klassisk vestlig akademisk teologisk tenkning, selv om også den er i utvikling og påvirkes fra en rekke ulike hold. Pinsepastorer i sør sier at når kristendommen demonstrer sin makt, vinner den tilhengere. Så hvorfor skulle noen tilbe en Gud som er svakere enn de demoner som plager dem? Mens de klassiske kirkesamfunn i vest sliter med oppslutning og interesse, er det vanskelig å overbevise en menighet i Sør-Korea eller i Ghana at kristendommen er døende, når deres største bekymring er å få bygget lokaler som er store nok til å romme menigheter på opptil flere hundre tusen medlemmer. Og like vanskelig er det å fortelle dem at for ikke å dø ut, må de tilpasse seg vestlig, sekulær rasjonalisme og skeptisisme...

Hva svarer så academia på dette? Vil miljøet være ydmyk nok til å kunne behandle denne spenningen med noe annet enn eurosentrisk selvbevissthet, et smalt sannhetsbegrep og et trangbodd virkelighetsbilde?

Eller vil det akademiske miljø i stedet være i stand til å tilby det beste ved at det stiller til rådighet sine refleksive ressurser, vil det være lyttende, lærende og dialogisk slik at det fremmer en konstruktiv kultivering og trosmessig fordypning av en kristendomsform som ikke mangler frisk seilføring, men som nok her og der kan trenge en dypere kjøle?

Jeg håper det – og tror at det er mulig.

En viktig forutsetning for å lykkes, vil være at dette felles teo-

logiske samtalemiljøet anerkjenner nyere innsikter om at andre og nye stemmer fortjener å komme til orde – uten at bare den ene part skal eie definisjonsmakten. Og at det utvikles en finstemt følsomhet som med oppriktighet både lytter og lærer.

For det tredje: Pinsekarismatisk teologi har nytte av akademisk på linje med det behovet som klassisk teologi har for å arbeide mer med forståelsen av Åndens liv og gjerning i den kristne teologien; og som vi allerede ser tydelige spor av. Dermed kan vi få en fruktbar utvekslings-effekt. Som kjent er ikke Confessio Augustana eller andre bekjennelsesskrifter akkurat fullspekket av undervisning om Åndens gaver og frukter. Nå har det sine historiske årsaker. Ikke desto mindre erkjenner mange innenfor lutherske miljøer, både prester og studenter, at de med fordel kunne ha hatt en mer rikholdig pneumatologisk meny å ernære seg av i forberedelsene til sin viktige tjeneste i både kirke og samfunn.

Tilsvarende er det åpne hull i den pinsekarismatiske teologien som fagteologiske miljøer tilbyr å fylle, og som er livsviktige for den åndelige modenhet i frikirkelige miljøer. Alle miljøer vil, ved å lukke seg inne, kunne utvikle seg i lite tjenlige retninger. Ikke minst gjelder det de pinsekarismatiske miljøer der bekjennelsen kan være sterk – og fallhøyden tilsvarende større. Grunnen til det ligger i dagen: forestillingen om det eksklusive oppdraget pinsevennene hadde fått fra vår Herre i møte med en kristen forfallshistorie som den mente hadde vart omtrent fra urkirken og fram til vekkelsen i Azusa Street i 1906, fristelsene til å overtrå de grenser som hindrer et fellesskap i å bli manipulerende og uniformerende, erfaringsjaget, triumfalismen, «karismanien» og personfokuseringen. Vekkelser kan som kjent raskt forvandles til lovløst land.

Jeg kunne gjøre listen enda lengre, men poenget er at akademisk virksomhet fremmer den kritiske refleksjonen, øker selvsikten og gjør oss normalt mer ydmyke!

Vi stiller spørsmålene vi før ikke stilte, vi gir oss i kast med problemfelter vi før skygget unna og vi foredler og fremmer det beste ved våre tradisjoner samtidig som vi forsøker å integrere ny innsikt og lære av andres erfaringer. Dette må skje uten at pinsekristendommen mister sitt hjerte og sin sjel: vitaliteten og lidenskapen for Guds rike, det tydelige fokus på de lokale fellesskap, tilitt til autoriteten i de bibelske tekstene og hjertebarnet framfor noe annet: oppfyllelsen av misjonsoppdraget.

For det fjerde og siste: Dette gir pinsekristendommen muligheten til å utvikle sin teologi og sin egen faglige integritet samtidig som den er i et kommunikativt fellesskap med andre fagmiljøer. Nå vil nok pinsekristne enda i lang tid være mer familiær med Paulus enn med Pannenberg, og de vil være mer fascinert av disippelgjøring enn studentverving. Og de vil – med rette – hevde at Ånden ikke falt på «empty heads on the Day of Pentecost», men på disipler som hadde bak seg en tre år lang læring-mester-relasjon. Hva skal vi svare: kirkerom eller lesesal? Jeg tror at den klokeste vil tenke: Ja, takk, begge deler.

Er ikke nettopp «det å lære å holde...» en integrert del av misjonsbefalingen? Har ikke Ånden sin egen «pedagogiske» funksjon som veileder til hele sannheten? Og bærer ikke dette i retning av å ta undervisning og fostring på alvor? Jeg vil mene det.

Dette er på linje med hva Tormod Engelsen konkluderte i sin avhandling: at karismatiske erfaringer er legitime både for det kristne individ og for kirken. Det er Ånden som er opphavet til bokstaven – ikke motsatt. Den kristne tradisjonen har sin opprinnelse i det som skjedde pinedag. Troens uttrykk er ikke bare reflekterende, men også praktiserende. Sannheten – sier Jesus i følge Johannes – er ikke bare noe vi har, men noe vi gjør. Dermed konkluderer jeg med at det ikke er spørsmål om hvorvidt det er rom i herberget. Snarere dreier det seg vel om å bli husvarme i hverandres rom!

Terje Hegertun, f. 1953. Teolog med bred erfaring som forkynner, pastor og redaktør i pinsebevegelsen i Norge. Siden 2004 har han vært knyttet til seksjonen for systematisk teologi ved Det teologiske Menighetsfakultet og vært ansvarlig for utviklingen av pentekostale studier på bachelor- og masternivå.

No Room in the Inn?

This article reflects on the possibilities for Charismatic and Pentecostal theology in the academic world. Traditionally, the Pentecostal leaders argued against formal theological education and what they considered as «priest schools». They feared for the loss of Pentecostal identity and warned against the influence of biblical criticism. Today the theological scholars and the academic world cannot ignore the huge growth of Pentecostalism around the world. It calls for humble reflection. The manifold face of Pentecostalism also needs to be refined through the merger of knowledge and spiritual experience, and hopefully can contribute in shaping the Pentecostal and Charismatic leaders for the tasks of tomorrow. That is extremely important if Pentecostals – by virtue of their growth and with their emphasis on essential spirituality – really are going to serve as a main key unifying factor in Christendom in the 21 century.